

ENGELLİLERE YÖNELİK HİZMETLERİN SUNUMUNDA YAŞAM KALİTESİ YAKLAŞIMININ ÖNEMİ

Dr. Arzu İÇAĞASIOĞLU ÇOBAN*

ÖZET

Engellilik alanında, yaşam kalitesi yaklaşımının kullanımı son dönemlerde oldukça öne çıkan konulardan biridir. Engelli bireylerin yaşam kalitelerinin geliştirilmesi yalnızca hizmet sunumu ile gerçekleştirilemez. Aynı zamanda engelli bireylerin öznel algılamalarının nasıl olduğunun da anlaşılmasına ihtiyaç vardır. Yaşam kalitesi yaklaşımı öncelikle, engellilik konusunda kritik düşüncenin oluşmasını sağlar. Bu sayede engelli bireylerin ihtiyaçları sadece içinde buldukları durum dikkate alınarak değerlendirilmemiş olur. Yaşam kalitesi yaklaşımının bir başka önemi de engelli bireylerle ilişkili politikaların ve müdahalelerin engelli bireylerin ihtiyaçları dikkate alınarak oluşturulmasını sağlamasıdır.

Anahtar Sözcükler: Yaşam kalitesi, yaşam kalitesinin boyutları, engellilik açısından yaşam kalitesi

ABSTRACT

Quality of life (QOL) is currently a popular and challenging concept within the field of disabilities. Improving quality of life disabilities do not only serve up. At the same time, it must understand subjective perception of the person with a disability. The quality of life approach, when seriously considered, leads to a critical appraisal of disability. Thus, will need to respond to the individual needs of people with disabilities in creative and new ways, rather than addressing them only through current structures. There will have to be new policies to guide such changes and interventions, will have to be modified to match.

Key Words: Quality of life, domains for quality of life, quality of life and disability

* Başkent Üniversitesi Sağlık Bilimleri Fakültesi Sosyal Hizmet Bölümü

GİRİŞ

Yaşam kalitesi kavramı son dönemlerde sıklıkla konuşulan, tartışılan bir kavram olarak karşımıza çıkmaktadır. İnsana hizmet sunan tüm meslekler nihai amaçlarını insanların yaşam kalitesini arttırmak olarak belirlediklerini ifade etmektedirler. Bir başka deyişle, insan hakları bakımından, ekonomik politikaların saptanmasında, sağlık politikalarının yönlendirilmesinde, kentleşme politikalarının belirlenmesinde, yerel ekonomik gelişmelerin hızlandırmasında gerçekleştirilmesi gereken temel amaç yaşam kalitesine ulaşmak olarak belirlenmektedir (17: 5).

Yaşam kalitesi kavramının, tanımı ve içeriği konusunda farklı disiplinler tarafından pek çok çalışma yapılmıştır. Her disiplin konuya kendi ilgi alanı doğrultusunda yaklaşmaktadır. Kavramın herkesin üzerinde anlaşığı ortak bir tanımını vermek son derece güçtür. Bir başka deyişle, yaşam kalitesi kavramı çok geniş kapsamlı, oldukça karmaşık ve özellikle de çeşitli çevrelerce çok farklı şekillerde tanımlanabilme niteliğine sahip bir kavramdır (18: 45).

Çok sayıda araştırmacı bu konuda çalışmıştır. Bu araştırmacıların pek çoğu da insanların yaşamlarının ve yaşadıkları çevrenin yaşam kalitesini ortaya koymak konusunda çaba sarf etmiştir. Yaşam kalitesi çalışmaları sosyoloji, psikoloji, tıp gibi farklı alanlarda yapılmıştır. Bugün bu terim farklı biçimlerde kullanılmaktadır.

Pek çok insan yaşam kalitesi hakkında düşündüğünde ilk başta akıllarına gelen şey güzel bir ev, iyi bir araba, dünyadaki güzel yerlere seyahat etme gibi konular olmaktadır. Fakat kavram üzerinde daha ayrıntılı düşünüldüğünde sayılanlardan daha farklı anlamları da içinde barındırdığı görülecektir. İlginç ve tatmin edici bir işe sahip olmak, güvende hissetmek, kendine güven duymak kendi kendinden mutlu olmak, hayatını paylaştığı kişilere kendini yakın hissetmek, eğlenmek, kendisi için önemli olan inançlara sahip olmak ve bunlar doğrultusunda yaşamak, istediği şeyleri elde edebilmek, farklı olanaklara ve bu olanaklar arasından seçim yapabilme şansına sahip olmak gibi. Bu konular dünyanın her yerindeki insanlar için önemlidir. Bu açıdan bakıldığında yaşam kalitesi tüm insanlar tarafından paylaşılan konular üzerine odaklanmaktadır (5: 17-20).

Engelli bireyler açısından yaşam kalitesinin sağlanması, onlara sunulan hizmetlerin yaşam kalitesi bakış açısı ile verilmesi konusu ise son derece önem taşımaktadır. Bundan yaklaşık on yıl önce engellilik konusunda çalışan araştırmacılar, 1990'lı yılların engelli bireylere verilen hizmetlerde yaşam kalitesi bakış açısının öneminin anlaşılacağı yıllar olduğunu ifade etmişlerdir (15). Gerçekten de bu tahmin doğru çıkmış ve o tarihten bu yana engellilik

alanında yaşam kalitesi yaklaşımı, yaşam kalitesinin ölçülmesi ve engellilere yönelik hizmetlerin yaşam kalitesi yaklaşımı temelinde sunulması konuları gittikçe önem kazanan konular olmuştur (12: 223).

Bu çalışmada öncelikle yaşam kalitesi kavramının tanımı ve kapsamı üzerinde durulacaktır. Sonrasında ise engelli bireyler açısından yaşam kalitesi belirleyicilerinin neler olduğu ve engelli bireylere sunulan hizmetlerin yaşam kalitesi yaklaşımı ile verilmesinin önemi üzerinde durulacaktır.

Yaşam Kalitesi Kavramının Tanımı

Bir insanın, nesnenin ya da yaşantının nitelikçe nasıl olduğunu belirten, onun başka şeylerden ayırt edici üstünlüğünü ölçüp değerlendirebilen özelliğe kalite denmektedir.

Varlığın temel kategorilerinden biri olan kalite, bir bakıma yetkinliği ve üstünlüğü niteler; bu nedenle de zayıflığın eksikliğin, yetkin olmayışın karşıtıdır (4: 15). Bir nesnenin, sunulan bir hizmetin kaliteli olup olmadığını belirlemek yaşamı kaliteli yapan özellikleri belirlemeye göre görece daha kolaydır. Bunun en temel nedenlerinden biri yaşamın çok boyutlu olması ve insanların bakış açısına göre farklı değerlendirmelerin yapılabilmesidir.

Bilimsel literatürde yaşam kalitesi terimi günlük yaşamda kullandığımızdan daha karmaşıktır. Bilimsel açıdan yaşam kalitesi dediğimiz şey en genel ifadeyle dünyamızın fiziksel ve materyal yönlerinin ilişkisidir.

Megone (14: 28), yaşam kalitesi teriminin belirsizlikler taşıdığını fakat bu belirsizliğe karşın, terimin bireyin kendini iyi hissetmesi ile ilişkili somut bir anlamı olduğunu da belirtmektedir. Bireyin kendini iyi hissetmesinde ise onu çevreleyen çevresel ve kültürel etmenlerin etkisinin yadsınmaması gerektiğini ifade etmektedir. Çünkü bir kişinin yaşamında bu iki etmen temel bir rol oynamaktadır.

Dünya Sağlık Örgütü (19: 3) yaşam kalitesini, bireylerin yaşadıkları kültür ve değer sistemi içinde yaşamdaki yerlerine ilişkin bireysel algılamaları olarak tanımlamaktadır. Bu bireysel algılamalar ise kişinin yaşamdan beklentileri, ulaşmak istediği amaçlar, yaşadığı standartlar ve ilgileri içermektedir.

Sen (16: 1) yaşam kalitesinin çok farklı biçimlerde ortaya çıkabileceğini söylemektedir. Örneğin, bir kişinin yaşamda istediği şeylere ulaşabilme olanağı olmadan kendini iyi hissetmesi mümkün olabilir. Kişi istediği bir yaşama sahip olabilir ama mutlu değildir; mutludur ama yeterince özgür değildir, özgürdür ama istediği kadar başarılı değildir. Bu örnekler

Ufkun Ötesi Bilim Dergisi

çoğaltılabilir. Sen, yaşam kalitesinin farklı biçimlerdeki bu görünüşüne karşın tanımlanması ve standartlarının ortaya konulması gerektiğini ifade etmektedir.

Bir başka tanıma göre ise, yaşam kalitesi kavramı iyi olma, sosyal açıdan ait olma (social belonging) ve bir kişinin potansiyelini en üst düzeyde kullanabilecek olanaklara sahip olma gibi konuları içeren çok boyutlu bir kavramdır (2: 63).

Cılga (8: 20) ise yaşam kalitesinin, insanı ve toplumu tüm yönleriyle ele alan, nesnel ve öznel koşullarını çok yönlü içeren, bunun yanında, insanın ve toplumun nesnel ve öznel koşullarını algılamalarını da içeren bir olgu olduğunu ifade etmektedir.

Bu tanımlardan da anlaşılacağı gibi yaşam kalitesinin neleri içerdiğini belirlemek kolay değildir. Kavram kimi zaman bireylerin sahip olduğu maddi (gelir, mal-eşya, bir ülkedeki hizmetlerin sayısı, fiziksel çevrenin durumu gibi) olanaklar çerçevesinde değerlendirilmiş ve bireylerin yaşamının kalitesi bu olanakların niceliği ile belirlenmiştir. Ancak çoğu araştırmacı bu değerlendirmenin yetersiz kaldığını ifade etmektedir. Daha önce de belirttiği gibi yaşam tek boyutlu bir süreç değildir. Dolayısıyla yaşamı kaliteli yapan unsurlar da tek bir açıdan düşünülmemelidir. İnsanların bireysel algılamaları da yaşamlarının kaliteli ya da kalitesiz olmasını etkileyebilmektedir.

Bu açıdan, yaşam kalitesi kavramı, çok yönlü bir yapıya sahip olup, disiplinler arası yaklaşımları, insan toplum etkileşimini yapısal bütüncü bir kavrayışla ele alışı gerektirir.

Yukarıdaki tanımları özetlemek gerekirse;

- Yaşam kalitesi, tüm insanlar açısından benzer yönleri ve süreçleri içerir: Tüm insanlar açısından beslenme, sağlık, korunma, güvenlik, sosyal çevre gibi kavramlar benzer derecede önemlidir. Bu açıdan yaşam kalitesi dünyanın her yerindeki insanlar açısından benzerdir.
- Yaşam kalitesinin öznel bir boyutu vardır: Her insan benzer ihtiyaçlara sahip olsa da bu ihtiyaçların içeriği ve karşılanma derecesi farklılık gösterir. Bu açıdan her birey kendine özgüdür. Çevresi ile etkileşimi, beklentileri, seçimleri farklıdır. Yaşam kalitesi kavramı bu farklılıkların algılanmasının önemli olduğunu kabul eder. Bu farklılıkların anlaşıldığı ve farklılıklara göre ihtiyaçların karşılanabildiği düzeyde bireyin yaşamının kaliteli olduğunu kabul eder. Bu açıdan yaşam kalitesi kavramı öznelidir.
- Yaşamın tüm alanları birbiriyle bağlantılıdır: Yaşam, bütün olarak ele alınması gereken bir yapıdır. Bir kişinin ekonomik durumu, yaşadığı sosyal

çevre, boş zamanlarını nasıl değerlendireceği üzerinde etkilidir. Bu bağlantı yaşam kalitesi kavramının, yaşamla ilgili tüm boyutları içermesini gerekli kılar

- Yaşam kalitesi zaman içinde değişkenlik gösterir: Yaşam durağan bir süreç olmadığı için onu kaliteli yapan unsurlar da değişeceği söylenebilir (5; 9; 6; 20).

Yaşam Kalitesinin Boyutları

Yaşam kalitesi kavramının tanımlarından da anlaşıldığı gibi, yaşam kalitesi nesnel ve öznel boyutları barındırmaktadır.

Başlangıçtaki çalışmalar yaşam kalitesini belirlemek için sadece nesnel göstergeleri kullanmışlardır. Bunun en temel nedeni, yaşam kalitesinin refah, özellikle de ekonomik refah kavramı ile ilişkilendirilmesidir. Ekonomik anlamda zengin olan ülke ya da kişilerin yaşam kalitelerinin de yüksek olduğu kabul edilmiştir. Bir başka ifadeyle, bir toplum ya da bireyin, sahip olduğu malların/gelirin düzeyi kadar kaliteli bir yaşama sahip olduğu düşünülmüştür. Ancak sonraki dönemlerde yapılan çalışmalar ekonomik yönden yüksek düzeyde olma hatta minimum temel ihtiyaçların karşılanması ile yaşam kalitesi arasında bir ilişki bulamamıştır (11; 20).

Bu durum ise yaşam kalitesinin ölçülmesinde öznel algılamalara önem verilmesine neden olmuştur. Bıçakçı (3: 3), insanların, yaşamı, ona baktıkları gözlüklerden içeri aldıklarıyla yorumladığını ve algıladığını söylemekte ve yaşam kalitesinin bu yorum ve algılamaların bir ürünü olduğunu belirtmektedir.

Son dönemde yaşam kalitesi üzerinde yapılan çalışmalar, yaşam kalitesini belirlemek için öznel ve nesnel göstergelerin birlikte kullanılmasının gerekli olduğunu belirtmiş, bu açıdan yaşam kalitesinin bütüncül bir bakış açısına sahip olduğunu ifade etmişlerdir.

Yaşam Kalitesi Araştırmaları Birimi (Quality of Life Research Unit) yaşam kalitesi konusundaki kavramsal çerçevelerinin üç temel yaşam alanından oluştuğunu (three life domains) ve bu üç temel alanın da alt başlıkları olduğunu ifade etmiştir. Bu alanlar Çizelge 1.'de verilmiştir.

Çizelge 1. Yaşam Kalitesinin Kavramsal Çerçevesi

Varlık (being)	Fiziksel Varlık (Physical Being)	<ul style="list-style-type: none">• fiziksel sağlık• kişisel hijyen• beslenme• spor, fiziksel aktivite• dış görünüş ve giyim• genel fiziksel görünüş
	Psikolojik Varlık (Psychological Being)	<ul style="list-style-type: none">• psikososyal sağlık ve uyum• bilinç• duygular• kendine güven, kendilik algısı ve oto kontrol
	Manevi Varlık (Spiritual Being)	<ul style="list-style-type: none">• kişisel değerler• davranışın kişisel standartları• manevi inançlar
Kişinin sahip oldukları (belonging)	Fiziksel Olarak Sahip Olunanlar (Physical Belonging)	<ul style="list-style-type: none">• ev• iş yeri/okul• komşuluk• toplum
	Sosyal Olarak Sahip Olunanlar (Social Belonging)	<ul style="list-style-type: none">• diğer insanlarla yakın ilişkiler• aile• arkadaş• iş arkadaşları/yardımcılar• komşuluk ve toplum
	Toplumsal Olarak Sahip Olunanlar (Community Belonging)	<ul style="list-style-type: none">• yeterli gelir• sağlık ve sosyal hizmetler• iş durumu• eğitim programları• eğlence programları• toplumsal olaylar ve aktiviteler
Geleceğe ilişkin düşünceler (becoming)	Günlük Uygulamalar (Practical Becoming)	<ul style="list-style-type: none">• günlük olarak yapılan aktiviteler• iş durumunun yükseltilmesi/korunması• okula ilişkin veya gönüllü aktiviteler• sağlık veya sosyal ihtiyaçları görmek
	Boş Zaman Aktiviteleri (Leisure Becoming)	<ul style="list-style-type: none">• rahatlamayı arttıran ve stresten kurtulmayı sağlayan aktiviteler
	Gelişmeye Yönelik Düşünceler (Growth Becoming)	<ul style="list-style-type: none">• bakımı destekleyen aktiviteler veya bilgiyi ve yetenekleri geliştirme• gelişmeye uyum sağlama

Kaynak: 7

Çizelge 1’de de görüldüğü gibi yaşam kalitesinin kavramsal çerçevesi üç temel alandan oluşmaktadır. Bu alanlardan ilki, bir kişinin kim olduğunu belirleyen temel özellikleridir. Kişinin fiziksel olarak kendini nasıl hissettiği, nasıl beslendiği, stres kaynakları, onu üzen, sıkıntıya sokan olaylar, gelecek için düşünceleri ve umutları, genel olarak kendini nasıl hissettiği, yanlış ya da doğruları gibi. Kişinin sahip oldukları ise ikinci temel alanı oluşturmaktadır ve kişinin içinde yaşadığı çevredeki olanakları ve bu çevrenin kendisine ne kadar uygun olup olmadığını içermektedir. Nasıl bir binada oturduğu, komşuluk ilişkileri, aile ilişkileri, kendisi için özel bir insana ya da bir eşe sahip olup olmaması ve bu kişiyle olan ilişkileri, profesyonel hizmetlere (tıbbi, eğitim, sosyal gibi) ulaşabilme becerisi, yeterli bir gelirin olup olmaması gibi özelliklerle ifade edilebilir. Yaşam kalitesinin kavramsal modelindeki son temel alan ise, ulaşılmak istenen kişisel amaçları, geleceğe ilişkin umutları ve beklentileri içermektedir. Aynı zamanda günlük yaşamda yapılan bazı temel aktiviteler de bu bölümde yer almaktadır. Evle ilgilenme, iş hayatına ya da okula ilişkin durumlar, fiziksel sağlığı geliştirici sporlar, yaşamdaki değişimlerle ve zorluklarla baş edebilme becerisi gibi alt alanları kapsamaktadır.

Tüm bu temel alanlar ve alt alanlar, iki temel faktör tarafından belirlenmektedir: Kişinin verdiği önem ve haz alma durumu. Böylece yaşam kalitesinin alanları ve alt alanları her zaman ve herkes için benzer biçimde sınıflandırılabilir ve herkes bu sınıflandırmayı kişisel perspektifinden algıladığı biçimde ifade edebilir (7).

Bir başka deyişle yaşam kalitesi insan ve toplum dinamiği ve gerçeği ile ilgilidir. Bu nedenle kavramı nesnel ve öznel göstergeler arasındaki dinamik ilişkileri göz ardı etmeden ele almak önemlidir.

Kaliteli yaşamın ne olduğunu belirlemede sadece nesnel göstergeleri kullanmak, günümüzün, “insanı merkeze alan”, politikaları, hizmetleri planlarken bu bakış açısına önem veren yaklaşımdan bizi uzaklaştıracak ve sorunları, ihtiyaçları sadece birer “istatistik verisi” olarak gösterecektir. Sadece öznel göstergeleri kullanmak ise, toplumsal politikalarının akılcılığının geliştirilmesi konusunda doğru ve yeterli bilgi veremeyecektir. Oysa yaşamı ve insanı tanımlamaya, insan için hizmet, politika üretmeye çalışan her odağın her iki göstergeli de ihmal etmeden kullanması çalışmaların etkililiği için önem taşımaktadır.

Engelli Bireyler Açısından Yaşam Kalitesinin Belirleyicileri

Ufku Ötesi Bilim Dergisi

Engelli bireylerin yaşam kalitelerinin yükseltilmesi ve sürdürülmesi konusu son yıllarda önemle üzerinde durulan bir konudur. Özellikle de engelli bireylere yönelik politikaların oluşturulmasında ve hizmetlerin planlanmasında yaşam kalitesi bakış açısı temel alınmaktadır. Bu bakış açısı, engelli bireylerin tercihlerini ve kendilerine en iyi ve uygun hizmet biçiminin ne olduğunu anlamada son derece etkili olmaktadır (13: 413).

Engelli bireyler açısından yaşam kalitesinin kavramı ve kapsamı, engeli olmayan bireyler için belirlenen çerçeve ile oldukça benzerdir. Bunun en temel nedeni yaşam kalitesi kavramının her insan için benzer yönlerinin olmasıdır. Ancak engelli bireylerin bazı hizmetlere engelli olmayan bireylere göre daha fazla ihtiyaç duyması, toplumda engelli bireye karşı gösterilen tutumlar, engelli bireyin bireysel özellikleri gibi nedenlerden dolayı yaşam kalitesinin belirleyicileri farklılaşabilmektedir.

Engelli bireylerin yaşam kalitelerini belirleyicilerinin neler olduğunu ortaya koymak için yapılan bir çalışmada, engelli bireylerin kendilerine sunulan hizmetlerden ve bu hizmetlerin sunum biçiminden ciddi düzeyde etkilendiği bulunmuştur. Sosyal hareketliliğin azaldığı, kişisel olarak geçerli sosyal ilişkilerin kurulamadığı, aile-arkadaş ilişkilerinin seyrek olduğu ya da hiç olmadığı durumlarda hizmet sunan kurumun ve kişilerin daha da önemli bir yer tuttuğu belirlenmiştir. Hizmet sunanlarla engelliler arasında kurulan ilişki, engelli kişinin kendine bir anlam bulması, diğer insanlarla ilişki kurması için onu desteklemektedir (13: 416-425).

Engelli bireylerin yaşam kalitelerinin belirleyicileri hakkında yapılan araştırmalardan elde edilen sonuçlardan yola çıkılarak engelli bireyler açısından yaşam kalitesinin hangi boyutlarda ele alınabileceği ve bu boyutların göstergelerinin neler olduğu belirlenmiştir. Çizelge 2 bu sonuçları göstermektedir.

Çizelge 2. Engelli Bireyler Açısından Yaşam Kalitesinin Belirleyicileri

Yaşam Kalitesinin Boyutları (Core QOL Dimensions)	Yaşam Kalitesi Göstergeleri (QOL Indicators)
Duyusal iyi olma (Emotional wellbeing)	Mutluluk, güvende hissetme, maneviyat (Happiness, safety, spirituality)

Yakın ilişkiler (Interpersonal relations)	Aile, arkadaşlık, (Family, friendship, intimacy)
Ekonomik durum (Material relationships)	Mülkiyet durumu, iş durumu, gelir durumu, (Ownership, employment, finance)
Kişisel gelişim (Personal development)	Yeterlik durumu, kişisel algılama, sahip olduğu beceriler (Competence, personal perception, skills)
Fiziksel gelişim (Physical development)	Eğitim, sağlık (Education, health)
Kendi kararını verebilme (Self-determination)	Seçenekler, otonomi, kontrol (Choices, autonomy, control)
Sosyal dışlama (Social inclusion)	Kabul görme, rollere sahip olma ve bunları yerine getirebilme, toplumsal aktivite (Acceptance, roles, community activity)
Haklar (Rights)	Toplumsal kararlara katılabilme, kişisel mahremiyet (Voting, personal privacy)

Çizelge 2’de de görüldüğü gibi engelli bireyler açısından yaşam kalitesinin boyutları engelli olmayan bireylerinkine oldukça benzerdir. Ancak engelli birey açısından daha öne çıkan iki temel konu bulunmaktadır. Bunlar sosyal dışlama ve sahip olunan hakların nitelik ve nicelik açısından yetersiz olmasıdır. Sosyal dışlama en basit anlatımıyla, bireyin veya toplumun genelinden farklı özelliklere sahip olan küçük bir grubun, içinde yaşadığı toplumun olanaklarından yararlanamamasıdır. Toplumun engelli bireye bakış açısı genellikle “yeteneksizlik” üzerindedir. Engelli bireyler sorun yaratan, herhangi bir becerileri olmayan, acınası kişiler olarak algılanırlar. Bu tür algılamalar medikal modelin yansımalarını göstermektedir. Engelliliğe bu model temelinde yaklaşmak, engelli bireylerin, olumsuz değerlendirmeleri içselleştirerek kendilerine olan güvenlerinin azalmasına, dışlanmasına, haklarını elde edememesine yol açmaktadır. Oysa sosyal model engelliliği, herhangi bir bozukluk sonucu ortaya çıkan bir durum olarak görmez. Sosyal modele göre engellilik sosyal organizasyondaki bozuklukların bir sonucudur.

Dolayısıyla yetersiz, bozuk bir şey varsa bu da toplumdaki koşullar ve bakışa açılarıdır (1; 10).

Bu açıdan değerlendirildiğinde engelli bireylerin yaşam kalitelerinin toplumdaki algılamalar, politikalar/hizmetlerle yakından ilişkili olduğunu söylemek yanlış olmayacaktır.

Engelli Bireylere Sunulan Hizmetlerde Yaşam Kalitesi Yaklaşımının Önemi

Engelli bireylere sunulan hizmetlerin yaşam kalitesi bakış açısıyla şekillendirilmesi oldukça önemlidir. Yaşam kalitesi yaklaşımının kullanılmasının önemi şu şekilde belirtilebilir;

- Yaşam kalitesi yaklaşımı, hayatın birbiri ile ilgili tüm yönlerini içermesi sebebiyle engelli kişinin ihtiyaçlarının ve kaynaklarının bir bütün olarak değerlendirilmesine olanak sağlar
- Uygulama düzeyinde engelli bireyle ilişki kurarken hangi noktalara nasıl müdahale edileceği konusunda bir çerçeve çizer ve uygulayıcılara yardımcı olur
- Engelli bireylere sunulan hizmetlerin planlanmasında engelli bireyin de sürece katılmasının sağlanması, öznel değerlendirmelerinin alınması gerek hizmetlerin sunum biçimini gerekse içeriğinin etkililiğini arttıracaktır. Kullanılmayan ya da işe yaramayan hizmetlerin belirlenerek düzeltilmesini ya da tümüyle kaldırılmasını sağlayarak, kaynakların verimli şekilde kullanılmasına neden olur
- Engelli bireylere ilişkin politikaların oluşturulmasında ve hizmetlerin sunulmasında sosyal dışlamanın farkına varılmasını ve hak temelli bir bakış açısının oluşturulmasına etki eder.

Özetle, yaşam kalitesi yaklaşımı engelli bireylerin yaşamlarındaki tüm öğelerin dikkate alınmasını sağlar. Ancak bu öğelerin yalnızca bireysel düzeyde kalmasına izin vermez. Toplumdaki her engelli birey için daha uygun hizmetlerin yaratılması ve toplumun engelli bireylerin yararına değişmesini sağlamaya da yardımcı olur.

SONUÇ

Engellilik durumu yaşa, cinsiyete, coğrafi konuma özgü bir durum değildir. Dünyanın her yerindeki bireyler yaşamlarının her döneminde engelli olma ihtimali ile karşı karşıyadır. Bu temel gerçeğe karşın engelli bireyler çoğunlukla toplumdan dışlanmaktadır. Engellilik bireysel düzeyde bir sorun

olarak görülmekte ve çözümünü de bireysel çabalarda aranmaktadır. Bir başka deyişle eğer engelli birey sosyal yaşama katılamıyorsa bu onun eksikliği olarak görülmektedir. Oysa toplum tarafından yaratılan sınırlamalar engellilik durumunda yaşanan güçlükleri daha da arttırmakta ve engelli bireyleri çoğunlukla yok saymaktadır. Bu bakış açısı engelli bireylere sunulan hizmetlere de olumsuz etki etmektedir.

Engelli bireylerin ihtiyaçlarının karşılanmasında ve sorunlarının giderilmesinde yaşam kalitesi yaklaşımının kullanılmasının önemi büyüktür. Bu yaklaşım yaşamı tüm yönleri ile ele alır. Engelli bireylere sunulan hizmetlerin de konunun tüm yönlerini içermesi gerekmektedir.

KAYNAKLAR

1. Arıkan, Ç. (2002). Sosyal Model Çerçevesinde Özürüllüğe Yaklaşım. **Ufku Ötesi Bilim Dergisi**. Cilt: 2, Sayı: 1. 11-25.
2. Blacher, J., & Kraemer, B. R. (2005). Living the Good Life-as Perceived by Parents and Researchers. **Except Parent**, 35 (2), 61-65.
3. Bıçakçı, U. (2001). **Paradigma ve Yaşam Kalitesi**. İstanbul: Sistem Yayıncılık.
4. Bozkurt, N. (2003) Kaliteli Yaşamın Felsefesi. **İstanbul Ticaret Üniversitesi Dergisi**, 2 (3), 15-24.
5. Brown, I. (2003). **Quality of life and Disability: An Approach for Community Practitioners**: Philadelphia, U.S.A.: Jessica Kingsley Publishers.
6. Carr, A. J. (2003). **Quality of Life**. London: BMJ Publishing Group.
7. Quality of Life. (b.t). 19 Temmuz 2007. Centre for Health Promotion Quality of Life Research Unit <http://www.utoronto.ca/qol/>
8. Cılgı, İ. (2004). **Bilim ve Meslek Olarak Türkiye’de Sosyal Hizmet**. Ankara: Hacettepe Üniversitesi Sosyal Hizmetler Yüksekokulu Yayınları.
9. Eiser, C. (2003). **Children with Cancer: The Quality of Life**. Mahwah, U.S.A.: Lawrence Erlbaum Associates.
10. Erkan, G. (2004). Özürüllüğe İlişkin Modeller ve Sosyal Hizmet Uygulamaları. **Toplum ve Sosyal Hizmet**. Cilt: 15, Sayı: 2. 31-38.
11. Evcil Türksever, N. (2001). “Türkiye’de Üç Büyük Şehir Alanlarında Yaşam Kalitesinin Değerlendirilmesine Yönelik Bir Yöntem Denemesi.”

Yayınlanmamış Doktora Tezi, İstanbul Teknik Üniversitesi Fen Bilimleri Enstitüsü.

12. Lefort, S. M., Fraser (2002). Quality of Life Measurement and its Use in the Field of Learning Disabilities. **Journal of Intellectual Disabilities**; 6; 223-238.

13. Marquis, R., & Jackson, R. (2000). Quality of life and Quality of Service Relationships: Experiences of People with Disabilities. **Disability and Society**, 15 (3), 441-425.

14. Megone, C. (1994). The Quality of Life. Strating from Aristotle. In S. Baldwin, C. Godfrey, & C Propper. **Quality of Life. Prespective and Policies** (28-42) London: Roulledge Press.

15. Schalock, R. L. (1990). **Quality of Life: Perspectives and Issues**. R. L . Schalock (ed.) Washington, DC: American Association on Mental Retardation.

16. Sen, A. (1987). **The Standard of Living**. Cambridge, U. S. A: Cambridge University Press.

17. Tekeli, İ., Güler, Ç., Vaizoğlu, S., Algan, N. ve Kaya Dünder, A. (2004). **Yaşam Kalitesi Göstergeleri. Türkiye İçin Bir Veri Sistemi Önerisi**. Ankara: Türkiye Bilimler Akademisi Raporları.

18. Türkiye İşçi Sendikaları Konfederasyonu (TİSK). (2002). **Çağdaş İş Merkezlerinde Kadın İşgücünün Konumu: Bursa Örneği** (219). Ankara: TİSK Yayınları.

19. World Health Organization. (1999). **WHOQOL Annotated Bibliography. WHO Quality of Life Assessment Instrument Department of Mental Health October 1999 Version**. 17 Nisan 2005. <http://www.who.int/en/>.

20. Yetim, Ü. (2001). **Toplumdan Bireye Mutluluk Resimleri**. İstanbul: Bağlam Yayınları.